

Волонтерський рух в Україні: суть і значення діяльності.

Постановка проблеми. Волонтерство стало частиною світогляду українців. Однак законодавчо масштабний волонтерський рух "легалізовано" тільки на початку 2015 року. Як підтримати організаційно й мотиваційно волонтерство, щоб забезпечити волонтерську традицію для майбутніх поколінь українців? Найкращі світові практики дають відповідь на це запитання.

Мета дослідження полягає у виявленні оптимальної форми організації волонтерського руху в Україні на сучасному етапі. Відповідно до мети розв'язувалися такі **завдання:**

- Визначити основні поняття, щодо проблеми вивчення волонтерської діяльності;
- Дослідити історичне вивчення волонтерської діяльності в Україні і в світі;
- Проаналізувати особливості функціонування волонтерської діяльності в Україні.

Виклад матеріалу. Термін "волонтер" в перекладі з англійської мови означає "доброволець". Волонтер – це людина, яка добровільно не переслідуючи корисних цілей, займається діяльністю на користь суспільства, не отримуючи за це грошової винагороди.

В Законі України "Про волонтерський рух" визначено, що волонтер – це фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну неприбуткову та умотивовану діяльність, що має суспільно-корисний характер. Волонтерами можуть бути особи, які досягли 16 років або, як виняток (за згодою одного з батьків або особи яка, його заміняє), з 15 років.

Волонтер – це передусім, добра, милосердна людина, яка володіє неабиякими комунікативними навичками і приваблює до себе людей, розуміє проблеми оточуючих та співчуває їм, має бажання безкорисливо допомогти вирішувати проблеми інших людей. До того ж, волонтер характеризується порядністю, уважністю, відповідальністю, відвертістю зі своїми клієнтами.

На думку італійського соціолога Ново Дізіонаріо волонтер – "це громадянин, який вільно, а не для того, щоб продемонструвати свої моральні зобов'язання чи законні обов'язки керується ідеєю суспільної та приватної солідарності. Волонтер, одного разу показавши здатність виконувати свої громадянські та власні обов'язки, надалі переходить в цілковите розпорядження суспільства, сприяє рішенню місцевих проблем надаючи пріоритет відвідуванню бідних та знедолених "

Зараз волонтерство – потужний соціально-суспільний рух, спроможний прийняти на себе частину повноважень державних соціальних установ. Поняття "волонтер" і "волонтерство" є дуже широким.

В основу добровільності покладена здатність однієї людини безкорислива, у більшості випадків анонімно виконувати роботу на благо інших. Тобто, частину часу, енергії, знань, досвіду волонтер витрачає на виконання діяльності, яка приносить користь іншим людям чи суспільству в цілому. Однак, термін "волонтерство" означає передусім діяльність на основі добровільної волі.

Наприклад, на думку І.Д. Звереві, волонтерський рух – це добродійна робота, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання спільнот та суспільства в цілому. Людину, яка добровільно надає безоплатну соціальну допомогу та послуги інвалідам, хворим особам та соціальним групам, що опинилися в складній життєвій ситуації, називають волонтером.

Так, як більшість волонтерських угруповань виникає стихійно та бере участь у одноразових акціях, існує нагальна необхідність розробки системного підходу до залучення волонтерів, організації їх діяльності та підтримки розвитку волонтерського руху. Головну

роль у зміцненні позиції добровольців та формування позитивного ставлення громадськості до їх діяльності відіграє впровадження системи навчання волонтерів.

Отже, аналізуючи витяг загальної декларації волонтерів, можна сказати, що волонтерство:

- це добровільний вибір, що виявляє особисті погляди і позиції;
- це активна участь громадянина у житті людських спільнот;
- сприяє покращенню якості життя, особистому росту та поглибленню відчуття солідарності;
- сприяє реалізації основних людських потреб заради справедливості та миру у суспільстві;
- сприяє більш збалансованому економічному та соціальному розвитку, а також створенню нових робочих місць та професій.

Основні принципи волонтерського руху:

- визнають право на об'єднання за всіма чоловіками, жінками та дітьми, незалежно від їх расової належності, віросповідання, фізичних особливостей, соціального та матеріального становища;
- поважають гідність та культуру всіх людей;
- надають допомогу, безкоштовні послуги особисто або організовано – в дусі партнерства та братерства;
- визнають однакову важливість особистих та колективних потреб, сприяють колективній їх реалізації;
- ставлять перед собою мету перетворити волонтерство на елемент особистого розвитку, набуття нових знань і навичок, удосконалення здібностей шляхом стимулювання ініціативи та творчості людей, які при цьому мають можливість бути творцями а не користувачами;
- стимулює почуття відповідальності, заохочує сімейну, колективну, міжнародну солідарність.

У пошуках можливості для добровільної праці перш за все слід звернути увагу на своє оточення. Можливо, хтось із ваших знайомих уже має досвід волонтерства та може дати корисні поради. Якщо ж поруч немає досвідченого добровольця, то можна скористатися кількома шляхами.

Шлях 1. Самостійний пошук в інтернеті

Набравши в пошуковій стрічці вираз “Як стати волонтером?”, ви зможете опинитися на сайтах не одного десятка вітчизняних благодійних та громадських організацій, які постійно працюють із волонтерами. На сторінках багатьох із них виписані детальні інструкції про те, яким чином стороння людина може приєднатися до їхніх команд волонтерів. Ознайомившись спочатку віртуально з діяльністю цих організацій, можна далі відвідати офіси тих, які сподобались, та зробити власний вибір.

Шлях 2. Навчання в організаціях, які займаються підготовкою волонтерів

Наразі в Україні є кілька організацій, які фокусують свою діяльність на підготовці волонтерів. Звернувшись до цих організацій, ви можете з одного боку пройти навчання як майбутній волонтер, а з іншого - отримати корисні поради стосовно можливих волонтерських ініціатив. До організацій, які активно займаються підготовкою волонтерів належать:

- Всеукраїнський громадський центр “Волонтер”;
- Всеукраїнська асоціація молодіжного співробітництва “Альтернатива-В”;
- Центр волонтеріату “Добра воля”.

На сайті “Доброї волі” є також оголошення від тих організацій, які запрошують до себе волонтерів. А ви можете залишити там інформацію про себе як потенційного добровольця.

Крім цього, центри підготовки волонтерів створені на базі багатьох факультетів соціальної роботи у вищих навчальних закладах України. Звернувшись до цих центрів, можна також знайти корисну для себе інформацію.

Шлях 3. Консультації в соціальних службах для дітей, сімей та молоді

Тривалий час державні соціальні служби для дітей, сімей та молоді дуже активно співпрацюють із волонтерами. На базі окремих служб створюються волонтерські клуби чи загони, інші проводять школи волонтерів, а деякі активно поширюють концепцію волонтерства на території власної діяльності. Великою перевагою цих служб є те, що вони володіють інформацією про благодійні чи громадські організації, які справді активно працюють у громаді та надають реальну допомогу тим, хто її потребує.

Таким чином, звернувшись до соціальної служби, можна стати її волонтером або отримати пораду стосовно того, хто потребує наразі волонтерської підтримки у вашій громаді.

Відповідно до віку, соціальної ролі і соціального статусу можна виявити наступні групи добровільних помічників: діти та підлітки; волонтери – фахівці; спонсори; чиновники; клієнти; члени організації; студенти; батьки.

Кожний волонтер має право:

- бути уважно вислуханим і направленим на виконання задач відповідно до результатів інтерв'ю;
- пройти навчання і супровід наставником, яке дасть волонтеру можливість добре справлятися з роботою;
- одержувати визнання заслуг значущим для волонтера чином;
- брати участь в плануванні і оцінці програми, в якій волонтер бере участь;
- бути визнаним унікальною індивідуальною, цінною особою.

Волонтерська діяльність ґрунтується на таких основоположних засадах:

- добровільність та добротність;
- законність;
- гуманність та гідність;
- спільність інтересів і рівність прав її учасників;
- гласність;
- відповідальність;
- конфіденційність.

П'ятого грудня у всьому світі відзначається Міжнародний День Добровольців. Роком виникнення волонтерського руху вважається 1859 рік. Саме тоді французький письменник-журналіст Анрі Дюман, вражений кривавими картинами битви при Сольфоріно запропонував ідею створення Червоного Хреста – організації, яка працювала б на волонтерських засадах і надавала першу медичну допомогу пораненим бійцям. Принципами, сформульованими Дюманом, керуються сьогодні волонтерські у всьому світі. До XIX ст. Волонтерство сприймалось, як військова справа, а волонтери – романтичні юнаки, які прагнули за покликом серця піти в бій за чужу незалежність і обов'язково далеку екзотичну країну. З XIX ст. волонтерство набуває соціального змісту і визначається як добровільна вмотивована, неоплачувана діяльність у вільний від основної роботи час, спрямована на допомогу іншим. В країнах Західної Європи і США волонтерський рух почав активно розвиватися в XIX ст., як рух „дружніх візитерів”, сестер милосердя, самаритян, місіонерів... Волонтерами були, як правило, приватні особи, громадські діячі (Д.Адамс, М.Річмонд, А.Соломон), релігійні діячі (пастор С.Барнетт, Ч.Вара).

Дослідження проводилось по всій Україні, включаючи території, які знаходяться в зоні АТО, без Криму, 20- 26 листопада 2014 року, за допомогою методології САТІ (телефонні інтерв'ю, дзвінки на мобільні номери). Було опитано 1000 респондентів у віці 16 років і старше. Вибірка репрезентативна населенню України (за винятком Криму) за регіоном, розміром населеного пункту, статтю та віком згідно даних Державної служби статистики станом на 1 січня 2013 року. Згідно висновків дослідження, українці визнають

велику роль волонтерського руху в суспільних процесах: 62% визнають роль волонтерів у політичних змінах останнього року, 85% вважають, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру, а 81% схильні вважати волонтерський рух обов'язковою складовою громадянського суспільства. Майже чверть українців (23%) мали досвід волонтерства, із них 9% українців почали займатись волонтерством протягом останнього року. Основним напрямом діяльності волонтерів у 2014 році стала допомога українській армії та пораненим - цим займалися 70% волонтерів. До подій Майдана найбільш актуальними напрямками діяльності були допомога соціально незахищеним групам населення та благоустрій громадського простору. Найбільша група волонтерів – ті, які займаються волонтерством 1-2 рази на місяць. Більшість волонтерів вказали, що займаються волонтерством самостійно, та не зазначили участь у конкретних волонтерських проектах. 43% волонтерів належать до середнього класу, серед всієї вибірки таких 35%. Під час дослідження учасники відповіли на запитання стосовно благодійності. 74% українців жертвували кошти на різні цілі коли-небудь у житті, з яких 25% почали жертвувати тільки протягом останніх 12 місяців. Суми пожертв українців різняться та складають від кількох гривень до 283 000 гривень на рік.

Висновки. Волонтерський рух – це природно, і можливо це тільки у вільному, незалежному демократичному суспільстві. Служіння суспільству виховує громадянські почуття, а волонтерський рух, зокрема, є оптимальною умовою прояву альтруїзму, гуманності для самореалізації та самовдосконалення людини будь-якого віку. Волонтери не отримують матеріальної допомоги у вигляді заробітної плати, проте вони мають дещо інше – розвиток власних здібностей, моральне задоволення, відчуття власної необхідності тим, хто потребує допомоги, відчуття, що вони приносять користь, отримують нові знання. Скільки в світі волонтерів, стільки і мотивів безкоштовної роботи. У сучасній Україні волонтерство набуває масового поширення. Символ волонтерів України – жовтий колір вбрання – означає тепло сонця, самовідданість і послідовність у бажанні зробити навколишній світ кращим.

Список використаної літератури:

1. Бардін О. *Волонтери* // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — с.119 ISBN 978-966-611-818-2.
2. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. За ред. М. П. Требіна. — Х.: Право, 2015
3. Лях Т. Л., Хижняк О. В. (2012). *Участь молоді у волонтерстві як важлива складова суспільної активності* // *Участь молоді в суспільному житті: досвід, можливості, бар'єри: щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України, кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2011 року)*. С. 77-83.
4. Лях Т. Л. (2012) *Проблеми нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні* // *Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка «Вісник»* (104). — С. 194—195.
5. Щорс В. В. *Волонтерський рух в Україні* // *Психологічна газета*. — 2009. — № 24 (144). — грудень. — С. 15-18.
6. Щорс В. В. *Волонтерська діяльність — провідна форма гуманістичного виховання старшокласників* / В. В. Щорс // *Практична психологія та соціальна педагогіка*. — 2013. — № 9. — С. 34-47.
7. Гурик, М. І. *Українська політична еліта: історичний огляд і перспективи розвитку* // *Інтелекція і влада*. — Одеса : Астропринт, 2006. — С. 67-73.
8. Гончарук, Т. В. *Філософські проблеми державного управління [Текст] : навч. посіб. / Т. В. Гончарук, М. І. Гурик, М. Л. Шумка ; відп. за вип. Т. В. Гончарук. — Тернопіль : Економічна думка, 2015. — 216 с.*
9. Гурик, М. І. *Концепція еліти В. Липинського: аналіз і перспективи* / М. І. Гурик // *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Культурологія», Острог, 2010. — С.121-126.*

10. Гурик, М. І., Шумка, М. Л. «Каста луччих людей» у соціально-філософському вченні Дмитра Донцова / М. І. Гурик, М. Л. Шумка // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філософія». – Вип.8. – Острог, 2011. – С.36-46.